

Safari in Leiden

Wandeling en fietstocht

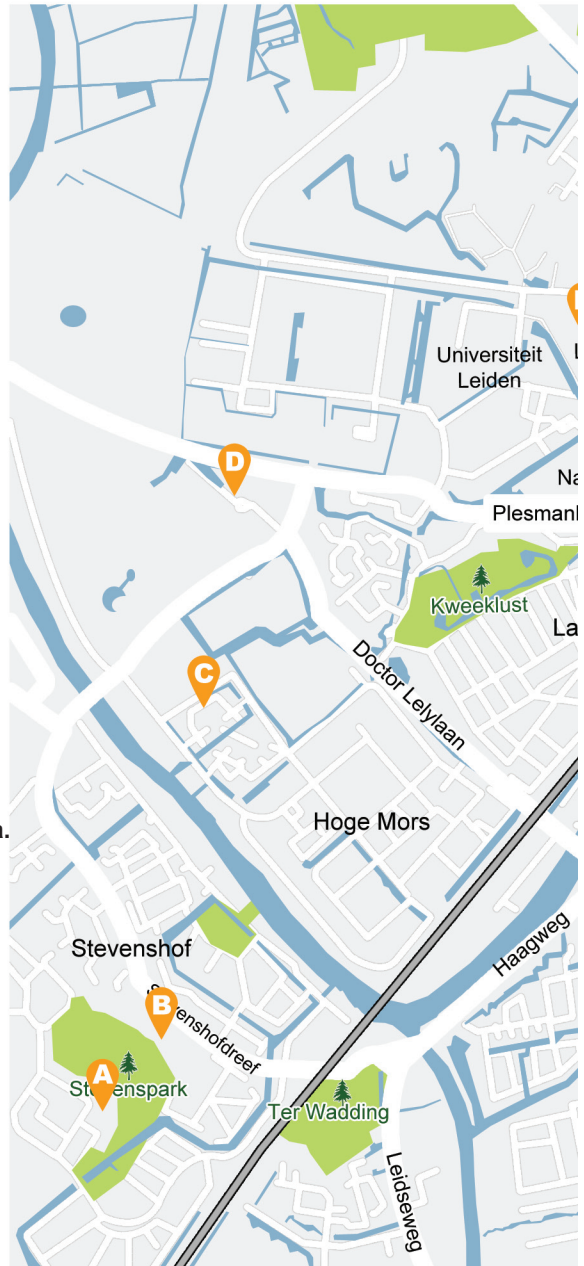

Die kind is
die kind lig
wat Afrika s
van vryheid
in die lokas

■ Wandelroute

■ Fietsroute

1. Afrika-Studiecentrum (vroegere locatie)
2. Museum Volkenkunde
3. Djebena: Oost-Afrikaans restaurant
4. Rijksmuseum van Oudheden
5. Academiegebouw Universiteit Leiden
6. Hortus Botanicus
7. Pieterskerk Leiden
8. Het Steentje
9. Stadhuis Leiden
10. Textile Research Centre
11. Simon Levelt en Leidse markt
12. Dance Africaine (muurgedicht)
13. Velvet Music Leiden
14. Wereldwinkel
15. Boycot Outspan Actie (BOA)
16. Lakenhal
- A. Muurgedicht Elisabeth Eybers
- B. Muurgedicht Ingrid Jonker
- C. Steve Bikostraat, Eduardo Mondlanestr., e.a.
- D. AMREF Flying Doctors
- E. Anatomisch Museum
- F. Afrika-Studiecentrum (zie 1.)
- G. NCB Naturalis
- H. Transvaalbuurt
- I. Universiteit Leiden
- J. Stichting Kinderpostzegels Nederland
- K. Muurgedicht Mimoun El Walid
- L. Uitgeverij Brill

Afrika in Leiden

INDEX**PAGINA**

Afrika-Studiecentrum	1, F
AMREF Flying Doctors	D
Badu Bonsu II	E
Bezzai, Houssin	Interview 1
Biko, Steve	C
Boycot Outspan Aktie	15
Brill Publishers	L
Buffalo City	9
Burkina Faso	14, Interview 2
Busia, Kofi Abrefa	5
Capitein, Jacobsus	5
Coster, Herman	5
Djebena, restaurant	3
Dodo	9
Egypte	4, 6, 10
Elandslaagte	5
Eritrea	3
Ethiopië	3, Interview 5
Eybers, Elisabeth	A
Focquenbroch, W.G. van	5
Ghana	5, E, Interview 3
Hin, Irene	Interview 3
Hortus Botanicus	6
Hughes, Langston	12
Jonker, Irene	B
Kinderpostzegels Nederland	J
Kruger, Paul	H
Lady Africa	Interview 3
Lakenhal	16
Luthuli, Albert	C

Mali	2
Mandela, Nelson	7
Marokko	K, Interview 1
Mauritius	G
Mondlane, Eduardo	C
Mozambique	C
Museum Volkenkunde	2
Muurgedichten	12, A, B, K
Natal	5
Naturalis	G
Oeganda	11
Pieterskerk	7
Plessis, Esau du	15
Rijksmuseum voor Oudheden	4
Senegal	Interview 4
Seye, Pape	Interview 4
Simon Levelt (koffie)	11
Smuts, Jan Christian	7
Stedenband Leiden-Buffalo City	9
Steentje (cadeauwinkel)	8
Tesfaye, Berhan	Interview 5
Textile Research Centre	10
Traoré, Ibrahim	Interview 2
Transvaalbuurt	H
Universiteit Leiden	5, 7, I
Velvet Music	13
Walid, Mimoun El	K
Wereldwinkel	14
Zuid-Afrika	5, 6, 7, 15, A, B, C, H

65 African Studies Centre
Afrika-Studiecentrum Leiden
1947**2012**

INLEIDING

Welkom bij de stadswandeling Safari in Leiden! Bij "safari" denkt U waarschijnlijk eerder aan Afrika dan aan Leiden.

Er is echter wel degelijk een band tussen Leiden en Afrika. Leiden kent een rijke Afrika geschiedenis. Denk aan de toekenning van een eredoctoraat aan Nelson Mandela in de Pieterskerk Leiden, de prachtige Afrikazaal in Museum Volkenkunde, het Academiegebouw aan het Rapenburg waar bekende Afrikanen zoals Jacobus Elisa Johannes Capitein (de eerste gepromoveerde zwarte Afrikaan –oorspronkelijk slaaf, later dominee) en Kofi Abrefa Busia (de latere premier van Ghana) hun geleerde woorden uitspraken.

In Leiden zijn veel musea, maatschappelijk-culturele organisaties, restaurantjes en winkels waar een stukje Afrika te ontdekken valt, zoals onder meer muziek, snuisterijen, koffie, gezondheidszorg, textiel, muurgedichten.

Deze wandeling wordt u aangeboden door het Afrika-Studiecentrum (ASC) in Leiden. Het ASC bestaat dit jaar 65 jaar en dit jubileum wordt ondermeer gevierd met deze bijzondere stadswandeling. Het ASC is in 1947 opgericht als onderdeel van het Afrika Instituut in Rotterdam (de huidige Netherlands-African Business Council) en is een wetenschappelijk onderzoeksinstituut en informatiecentrum. Het houdt zich bezig met onderzoek van Afrika op het terrein van de sociale wetenschappen en het verzamelen en verspreiden van kennis en informatie over Afrika.

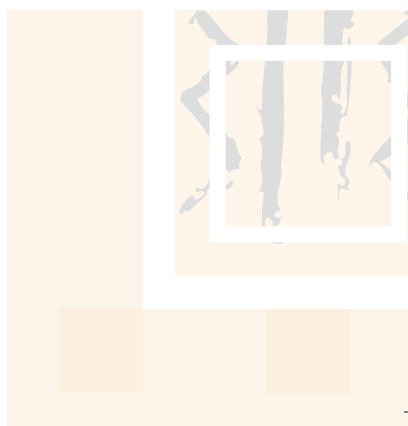
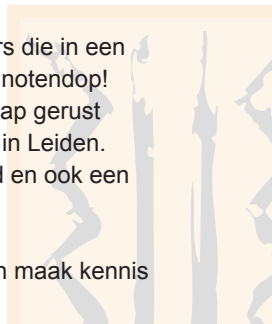
Meer informatie over het ASC en de andere Leidse Afrika-toppers kunt u vinden in dit boekje Safari in Leiden waarin ook een plattegrond is opgenomen.

De nummers op de plattegrond verwijzen naar de bijbehorende tekst.

In het boekje zijn tevens enkele interviews terug te vinden met Leidenaars die in een Afrikaans land geboren zijn. Lees hun interessante levensverhaal in een notendop! Mocht u na deze wandeling meer informatie willen hebben over Afrika, stap gerust eens binnen bij de bibliotheek van het ASC aan de Wassenaarseweg 52 in Leiden. De bibliotheek heeft een grote collectie boeken, tijdschriften, films op dvd en ook een aantal digitale informatiebronnen. U bent van harte welkom! Maar nu eerst op safari.

Wandel mee langs historische en hedendaagse bezienswaardigheden en maak kennis met de rijke Afrikaanse cultuur in Leiden.

Edith de Roos en Jos Damen

1

Afrika-Studiecentrum, Leiden

Wassenaarseweg 52

Het Afrika-Studiecentrum is het enige instituut in Nederland dat zich puur richt op wetenschappelijk onderzoek over Afrika. Het organiseert maandelijks lezingen, nodigt onderzoekers van elders uit, organiseert tentoonstellingen van kunst met een Afrikaans tintje en er is een uitgebreide bibliotheek: alles toegankelijk voor een algemeen publiek. Het studiecentrum is nauw verbonden met de Universiteit Leiden.

De onderwerpen die bestudeerd worden zijn erg gevarieerd: van internationale migratie tot sociale aspecten van voetbal in Afrika. De bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum is voor een specialistische bibliotheek relatief groot. In de bibliotheek staan ongeveer 80.000 boeken en brochures, ca. 2.000 tijdschriften (inclusief elektronische tijdschriften) en meer dan 1.500 dvd's met documentaires en speelfilms uit en over Afrika. Ook de digitale bibliotheek is goed voorzien.

Het Afrika-Studiecentrum werd officieel als Studiecentrum van het Afrika-Instituut opgericht op 12 augustus 1947. Achtereenvolgens was het Afrika-Studiecentrum in Leiden gehuisvest op Rapenburg 45 (Telders-huis, waar later Beatrix tijdens haar studie in Leiden woonde), Rapenburg 8, Stationsplein 10 (van oktober 1966 tot juli 1989, het gebouw werd in 2000 afgebroken) en (huidig adres) Wassenaarseweg 52, Leiden. De subsidie is afkomstig van verschillende ministeries, van wetenschappelijke fondsen en van andere sponsors.

Aan het Afrika-Studiecentrum zijn veel bekende Nederlandse Afrikanisten verbonden (geweest) zoals de dichter Vernie February, de latere activist Klaas de Jonge en de socioloog Robert Buijtenhuijs. Tussen 1959 en 1962 was Kofi Abrefa Busia, de latere premier van Ghana, onderzoeker bij het ASC. De huidige directeur is prof. Ton Dietz.

2

Afrika en Volkenkunde

Museum Volkenkunde, Steentje 1

De afdeling Afrika van Museum Volkenkunde toont de rijkdom aan contacten van Nederland met het Afrikaanse continent. Het museum beheert de omvangrijkste en mooiste Afrika collectie van Nederland. In deze collectie hebben vooral de economische en politieke ontwikkelingen hun sporen nagelaten. De handel met Afrika ontwikkelde zich met de oprichting van de Verenigde Oost-Indische en West-Indische Compagnie. Deze handelden via Nederlandse forten aan de kust van West-Afrika en Zuid-Afrika. Ook met het oude koninkrijk Benin (in Nigeria) werd veel handel gedreven. Maar ook Nederlands onderzoek in Afrika heeft de collectie doen groeien.

Dit wordt weerspiegeld in de objecten die in het museum te vinden zijn. In de eerste zaal die gewijd is aan Mali kunt u kennis maken met de oudste textielen van sub-Sahara Afrika die werden ontdekt door Nederlands wetenschappelijk onderzoek in de grotten van de Tellem, de vindingrijkheid waarmee de Dogon reageren op het toenemende toerisme en de rijke, eeuwenoude geschiedenis van de stad Djenné. Museum Volkenkunde is in het bezit van een aantal Benin schatten in de vorm van prachtige bronzen voorouderkoppen, die de altaren van het koninklijk paleis sierden. Nederlandse reizigers brachten ook historische souvenirs mee uit Zuid-Afrika en Kongo die een beeld proberen te geven van het dagelijks leven, maar ook het vakmanschap toont van de Afrikaanse ambachtslieden. De rijke collectie spijkerbeelden en geschenken uit Kongo behoort tot de oudste ter wereld. Maar ook het Nederlands aandeel in de slavenhandel komt aan bod. Al deze objecten behoren tot het gemeenschappelijke erfgoed van Afrika en Nederland.

Annette M. Schmidt

Een van de zalen van de Afrika afdeling van Museum Volkenkunde gericht op Mali

3

Oost-Afrikaans restaurant Djebena

In sommige streken in Ethiopië wordt rauw vlees als een delicatessen beschouwd. Toch is dat niet het eerste wat opvalt aan de argeloze bezoeker van een Oost-Afrikaans restaurant. Het meest opvallend is het echt samen-eten. In de praktijk is dat op tafel te zien: men kan weliswaar in zijn eentje van één bord eten, maar gezelliger is het om een enorm bord te bestellen met een grote pannenkoek (injera) en daarop vlees, groenten en kruidige sauzen. Van de injera worden met de hand stukjes afgescheurd, gevuld met vlees en groente en gedoopt in de saus. De injera is dus eigenlijk bord, bestek en voedsel tegelijk.

Restaurant Djebena in Leiden (en ook in Den Haag) is een restaurant dat in een traditionele omgeving een goede sfeer wil scheppen en, in eigen woorden, “zijn keuken met zijn medemensen wil delen.” De menukaart van Djebena kent vele gevarieerde gerechten en dranken, van pittige gekruide gerechten tot vegetarische gerechten en van bijzondere koffie tot exotische dranken. Leidenaren, Afrikanen en medewerkers van het Afrika-Studiecentrum komen vaak het restaurant bezoeken en laten altijd positieve reacties achter.

De naam Djebena is afkomstig van de traditionele koffiecereemonie in de Eritrese cultuur. De koffiekruik waarin de koffie zit wordt djebena genoemd.

Djebena heeft twee vestigingen in Nederland: Noordeinde 21 in Leiden en Weimarstraat 52a in Den Haag. Directeur is T. Habtemariam.

Voor nadere informatie en reserveringen: www.djebena.nl (tel.: 071-5136833)

4

Farao's in Leiden

Rijksmuseum van Oudheden (RMO), Rapenburg 28

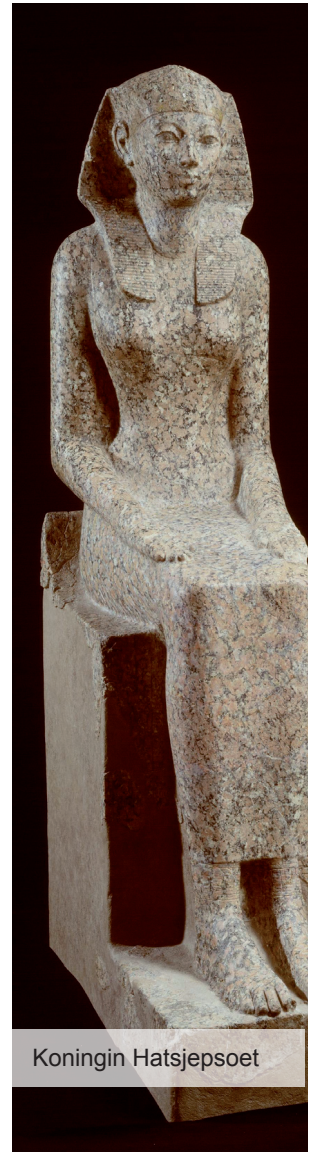
In het jaar 31 v. Chr. kwam Egypte onder Romeinse heerschappij. Het werd geen provincie van het Romeinse wereldrijk maar een persoonlijk wingewest van de keizer. De Romeinse keizers lieten zich als farao's, als zonen van de zonnegod afbeelden en vereren. Talrijke tempels werden gebouwd en reeds bestaande uitgebreid, vooral in Boven Egypte en Nubië. Ooit stond deze tempel bij het Romeinse fort Taphis in Nubië. Nu staat hij in de hal van het RMO. Hij was een geschenk van Egypte als dank voor de bijdrage van Nederland aan de redding van de Nubische monumenten ten tijde van de bouw van de hoge dam van Aswan.

Taffeh tempel

Koningin Hatsjepsoet is een van de opmerkelijkste vrouwen uit de Egyptische geschiedenis. Na Nefertiti en Cleopatra spreekt zij het meest tot de verbeelding. Hatsjepsoet was de vrouw van farao Thoetmosis II. Na diens dood werd het kind van de concubine Isis tot farao geroepen, Thoetmosis III. Hatsjepsoet trad voor hem op als regentes. Gedreven door ambitie en in de overtuiging dat zij op grond van beschikkingen van haar vader en orakeluitspraken van de god Amon zelf, rechtmatig handelde, zette zij na enige jaren haar regentschap om in een co-regentschap en liet zich kort voor het zevende regeringsjaar van Thoetmosis III zelf ook tot farao uitroepen. Haar trouwste bondgenoot was Senmoet, topminister en opvoeder van haar dochter Nefroere. Hij was ook de schepper van haar graftempel in Deir el-Bahri. Hatsjepsoet regeerde 21 jaar. Tijdens het 22ste regeringsjaar van Thoetmosis III is zij van het toneel verdwenen.

Christian Greco

Koningin Hatsjepsoet

Kofi Abrefa Busia (1913-1978: latere premier van Ghana

Academiegebouw, Rapenburg 73

Busia was aanvankelijk werkzaam als academicus. In mei 1952 richtte hij de Ghana Congress Party op die zich tegen het bewind van premier Kwame N'krumah keerde. In 1957 kwam hij aan het hoofd te staan van de United Party (Verenigde Partij, een coalitie van diverse oppositiepartijen), doch na de invoering van het eenpartijstelsel moest hij die functie neerleggen en verliet hij het land. Busia werd in 1959 bijzonder hoogleraar (sociologie en cultuurkunde van Afrika) aan de Rijksuniversiteit Leiden met een aanstelling bij zowel het Afrika-Studiecentrum als bij het Institute of Social Studies (ISS) in Den Haag. Hij hield in 1960 zijn inaugurele rede getiteld *The sociology and culture of Africa : its nature and scope*.

Daarna was hij onderzoeker bij het St Antony's College in Oxford.

In 1968 werd door de militaire regering van Ghana besloten tot de invoer van een parlementaire democratie en werd Busia voorzitter van de Progress Party (Vooruitgangspartij). De verkiezingen van 29 augustus 1969 werden ruimschoots gewonnen door de Progress Party en Busia werd premier. De regering-Busia legde zich vooral toe op de beëindiging van de economische malaise. De wijze waarop Busia de werkloosheid bestreed (uitzetting Nigeriaanse arbeiders) was echter niet onomstreden. Tijdens de militaire coup van 1972 werd Busia afgezet. Hij overleed in 1978.

In de bibliotheek van het ASC zijn diverse boeken, artikelen en documentaires van / over Busia aanwezig. In het universiteitsarchief in de universiteitsbibliotheek aan de Witte Singel is de correspondentie rond zijn aanstelling en ontslag gearhiveerd.

Foto van Kofi Abrefa Busia, de latere premier van Ghana, uit zijn periode als hoogleraar in Leiden. Links: zijn dochter Abena Busia, rechts: Ton Dietz (ASC)

Jacobus Capitein: slavernij geen probleem

Academiegebouw, Rapenburg 73

In het Leidse Academiegebouw promoveerde op 10 maart 1742 Jacobus Elisa Johannes Capitein (1717-1747).

Capitein was waarschijnlijk de eerste gepromoveerde zwarte Afrikaan. In zijn dissertatie *De servitude, libertati christianae non contraria a servitute* verdedigde hij dat christenen in slavernij mochten worden gehouden. Deze stelling was opmerkelijk aangezien hij zelf een voormalig slaaf was. Tijdens zijn opleiding tot dominee ging hij mee in de toen heersende mentaliteit dat de slavenhandel goed was. Hij beklemtoonde dat een slaaf die christen geworden was niet behoefde te worden vrijgelaten en dat de eigenaren van slaven dus zonder problemen konden toestaan dat hun bezit bekeerd werd. Toen Capitein acht jaar was, werd hij bij zijn ouders weggeroofd uit Ghana en als slaaf verkocht aan de Zeeuwse kapitein Arnold Steenhart. Jacobus van Goch,

koopman van de West-Indische Compagnie kreeg Capitein datzelfde jaar nog cadeau van Steenhart. Van Goch behandelde hem als een pleegzoon en gaf hem de achternaam Capitein. In 1728 kwam de elfjarige Jacobus naar Nederland en ging in Den Haag wonen. Jacobus kreeg onderwijs en bleek een goede student te zijn. Hij maakte kenbaar graag ooit als zendeling terug te willen gaan naar Afrika. De gereformeerde predikant Hendrik Velse steunde deze wens en Capitein kreeg de gelegenheid om in Leiden theologie te gaan studeren. Na zijn studie ging hij als predikant in Afrika werken voor het fort Elmina, het centrum van de Nederlandse slavenhandel aan de Goudkust.

Jacobus Capitein

Willem Godschalk van Focquenbroch: dood in Ghana

Academiegebouw, Rapenburg 73

Van Focquenbroch werd in 1650 in Amsterdam geboren en studeerde in Leiden. In 1661 verdedigde hij zijn proefschrift *Disputatio theologic De promissis VT*. In 1662 verdedigde hij in Utrecht een dissertatie over syfilis, *De lue venerea*, waarna hij in Amsterdam als armen dokter ging werken. In deze periode begon hij gedichten te schrijven, publiceerde hij blijspelen en vertaalde hij een toneelstuk van Molière. Na zes jaar gooide hij het roer drastisch om en werd benoemd tot douanebeambte bij de West-Indische Compagnie. Hij vertrok naar Elmina (het huidige Ghana) om fortuin te vergaren in de streek die als Goudkust bekend stond. Helaas overleed de arts-dichter-fiscaal juni 1670 in fort Elmina (Ghana); waarschijnlijk ten gevolge van een epidemie. Focquenbroch was in zijn tijd en ook in de daarop volgende eeuw een bekend en populair toneelschrijver en dichter. Hij schreef geestige, satirische en burleske verzen. Zijn Afrikaanse brieven werden "hertaald" door Thomas Rosenboom.

Dirck Wilre, gouverneur-generaal van de Goudkust, poseert in zijn vertrekken op El Mina voor schilder Pieter de Wit, 1669. De toekijker op de achtergrond is waarschijnlijk Van Focquenbroch.

De Slag bij Elandslaagte: praeses collegii sneuvelt.

Academiegebouw, Rapenburg 73

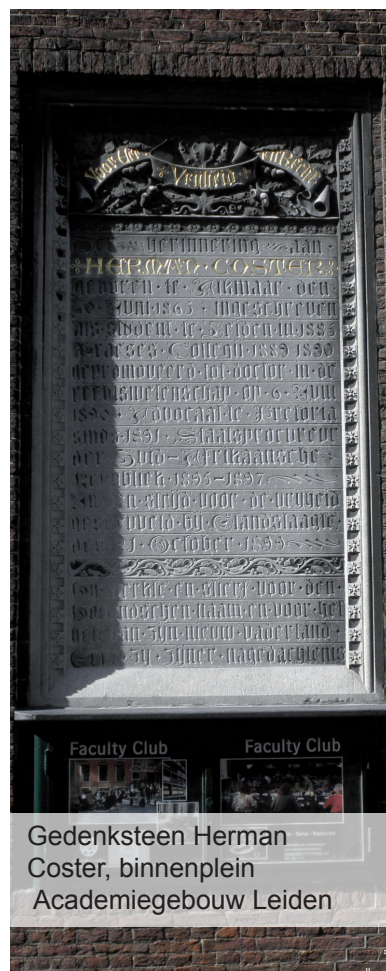
Het is 21 oktober 1899, plaats van handeling is Zuid-Afrika. De Boeren strijden met de Britten. De tweede Boerenoorlog (1899-1902) is net begonnen. De Boerengeneraal J.H.M. de Kock (in sommige bronnen “roekeloos” genoemd) is met zijn kleine leger van 800 man diep in vijandelijk Brits gebied in Noord-Natal doorgedrongen. Van de 800 man zijn er 150 Duitsers; 130 mannen vormen het zogeheten Hollanderkorps.

Onder die Hollanders is Herman Coster, op dat moment 34 jaar oud. In zijn Leidse studententijd was hij voorzitter van het studentencorps; in zijn Zuid-Afrikaanse tijd advocaat en staatsprocureur.

De Britse generaal John French ziet het relatief kleine Boerenleger bij spoorwegstation Elandslaagte en snapt dat hij snel moet aanvallen, voor er versterking komt. De Boeren worden compleet verrast. In 10 minuten doden de Engelsen met geweren en speren al 60 man. In totaal worden drie- tot vierhonderd mannen gedood, gewond of gevangen genomen. Boerengeneraal De Kock raakt zwaar gewond en sterft enkele dagen later.

Het Hollanderkorps wordt gehalveerd. Herman Coster sterft heroïsch, als we de verhalen mogen geloven. *“Hij stierf zoals het een Hollander en een man betaamt. Hij was de laatste die stand hield tegenover een overmachtige vijand. Coster wilde van overgave niet hooren. Zijn Hollandsch bloed gedoogde deze vernedering niet en zoo werd een schitterende loopbaan, een uitstekend man en Hollander opgeofferd aan de kapitalisten.”*

Op 4 november 1901 werd ter herinnering aan luitenant H.J. Coster een gedenksteen aangebracht op het binnenplein van het academiegebouw in Leiden. Op 9 december 1961 werd het stoffelijk overschot van Coster, dat nog steeds in de grond van het slagveld rustte, op de oude begraafplaats in de Kerkstraat in Pretoria herbegraven en van een passende steen voorzien. Het oorspronkelijke grafkruis werd aan de Rijksuniversiteit te Leiden verzonden. Tijdens zijn studie in Leiden woonde Coster met zijn moeder en zus in een karakteristiek huis (met spaarzaam geplaatste eigenaardige gele steentjes in de voorgevel) aan de Breestraat 159.

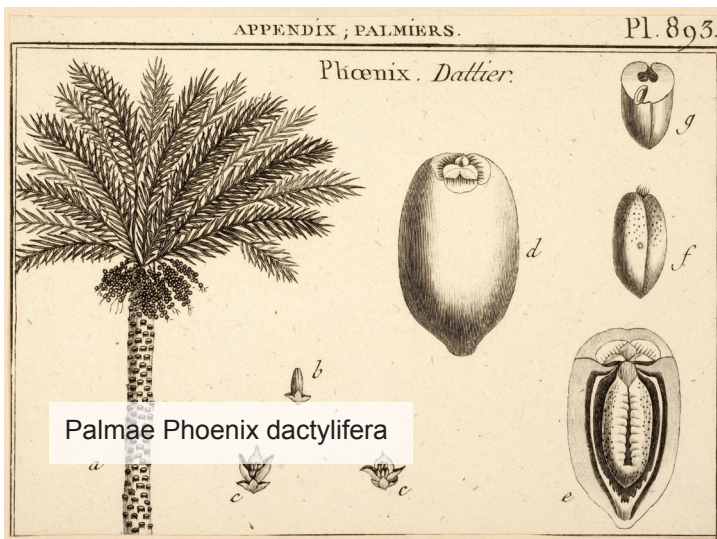
Gedenksteen Herman Coster, binnenplein Academiegebouw Leiden

De Hortus Botanicus Leiden is de oudste botanische tuin van Nederland, gespecialiseerd in het kweken en verzamelen van planten uit Oost- en Zuidoost-Azië. Toch zijn er tussen deze oosterse weelde ook zeldzaamheden uit Afrika te bewonderen.

Eén van de hoogtepunten uit de collectie vormen de verscheidene *Encephalartos*-soorten: oeroude planten die er uitzien als palmen maar die thuishoren bij de coniferen. Deze planten zijn erg in trek bij illegale handelaren, waardoor ze met uitsterven worden bedreigd. De soorten hebben wereldwijd een beschermde status gekregen; men hoopt op deze manier de overgebleven exemplaren te kunnen redden van de ondergang. Een ander topstuk is een Zonnedauw, *Drosera regia*. Deze glinsterende vleesetende plant uit Zuid-Afrika vangt met haar kleverige blaadjes insecten om zo aan voedingsstoffen te komen. Ook deze soort is ernstig in haar voortbestaan bedreigd. *Stephanostema stenocarpum* is de zeldzaamste van deze soorten. Het is een struikje met kleine maar opvallende bloemetjes die er uitzien als geelwitte narcisjes. De plant bloeit alleen op een paar plaatsen vlakbij Dar es Salaam in Tanzania. Deze locaties zouden inmiddels verwoest zijn, wat zou betekenen dat er nog maar enkele exemplaren van over zijn.

Behalve van deze Afrikaanse kroonjuwelen kunt u binnenkort ook genieten van de tentoonstelling 'Tuinen van de Farao's'. Deze samenwerking met het Rijksmuseum van Oudheden, aan de overkant van het Rapenburg, laat u kennis maken met de rijke flora van het oude Egypte: palmen en granaatappels, maar ook groenten, kruiden en bloemen die al duizenden jaren geleden in cultuur waren.

Toos Stoker

Nelson Mandela's eredoctoraat

Pieterskerk, Peterskerkhof 1a

Wie kent hem niet, Nelson Mandela de eerste zwarte president van Zuid-Afrika van 1994 tot 1999. Mandela werd geboren in Mvezo, een klein dorp dichtbij Umtata (in de vroegere Transkei), als zoon van plaatselijk stamhoofd Gadla Henry Mphakanyiswa. Hij was advocaat van beroep. Mandela werd alom gerespecteerd om zijn volhardende strijd tegen de apartheid. Mandela zat meer dan 25 jaar in een Zuid-Afrikaanse gevangenis. Na zijn vrijlating in 1990 duurde het slechts vier jaar voor hij werd gekozen tot president van Zuid-Afrika. In de Pieterskerk werd op vrijdag 12 maart 1999 de voormalig president Nelson Mandela van Zuid-Afrika onderscheiden met het eredoctoraat van de Universiteit Leiden.

Eredoctoraat Universiteit Leiden verleend aan Nelson Mandela in de Pieterskerk, 12 maart 1999

Ter gelegenheid van de uitreiking van het eredoctoraat is het Mandela Studie Fonds gesticht door de Universiteit Leiden in overleg met de Ambassade van de Republiek Zuid-Afrika. Met een beurs uit dit fonds kunnen Zuid-Afrikaanse post-graduate studenten een jaar aan de Universiteit Leiden studeren. Het fonds wordt beheerd door de ambassadeur van Zuid-Afrika in Nederland en de Rector Magnificus van de Universiteit Leiden. De coördinatie van het Mandela Studiefonds is in handen van de Universiteit Leiden.

Over voormalig president Nelson Mandela (93 jaar), het boegbeeld van de strijd voor gelijke rechten voor zwarten en blanken, is veel gepubliceerd. De bibliotheek van het ASC heeft een uitgebreide collectie publicaties over dit icoon.

Jan Christiaan Smuts (1870-1950): politicus en militair

Pieterskerk, Peterskerkhof 1a

De Zuid-Afrikaanse politicus en militair Jan Christiaan Smuts werd in 1870 geboren als boerenzoon in de omgeving van Riebeeck. Hij bezocht de middelbare school in Stellenbosch en studeerde daarna rechten in Cambridge. In 1895 keerde hij terug naar Zuid-Afrika.

Jan Smuts streed in de Boerenoorlog aan de zijde van de Boeren tegen de Engelsen. Na deze oorlog raakte hij echter steeds meer georiënteerd op Engeland.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog voerde Jan Smuts het bevel over de geallieerde troepen in de veldtocht tegen de Duitsers in Oost-Afrika. Daarna werd hij lid van het Britse oorlogskabinet.

Na de Eerste Wereldoorlog was hij enkele keren minister en premier van Zuid-Afrika. In tegenstelling tot premier Barry Hertzog wilde Jan Smuts tijdens de Tweede Wereldoorlog niet neutraal blijven toekijken. Volgens Smuts moest Zuid-Afrika de strijd opnemen tegen Duitsland en Italië. Deze landen hadden allebei aanzienlijke belangen in Afrika aan het begin van deze oorlog.

Uiteindelijk kreeg Jan Smuts zijn zin. Hertzog werd tot aftreden gedwongen en Jan Smuts volgde hem op als premier.

In 1941 werd Jan Smuts door de Engelsen benoemd tot veldmaarschalk. Onder zijn leiding namen Zuid-Afrikaanse legereenheden deel aan operaties in Ethiopië en Somaliland. De Italianen en Duitsers werden zover verdreven uit Afrika, dat de Zuid-Afrikaanse troepen ook in Noord-Afrika en Italië werden ingezet.

Jan Smuts was ook betrokken bij de internationale politiek en werkte mee aan de oprichting van de Volkenbond en de Verenigde Naties.

18 Juni 1948 kreeg Jan Christiaan Smuts tijdens een feestelijke ceremonie een eredoctoraat uitgereikt van de Leidse Universiteit. Smuts overleed in september 1950.

Eredocoraat Universiteit Leiden verleend
aan Jan Christiaan Smuts in de Pieterskerk,
18 juni 1948

8

Originele kado's uit Afrika

Het Steentje, Breestraat 68

Het Steentje is al 20 jaar een begrip voor Leiden en omgeving. Deze winkel heeft een collectie bijzondere kado's uit Afrika. Denk bijvoorbeeld aan tassen, shawls, sieraden, woonaccessoires, wasmanden, wandkleden, houten en spectstenen schalen.

Al deze producten zijn met de hand gemaakt en zijn afkomstig uit diverse delen van Afrika.

Deze leuke kadowinkel is geopend

Dinsdag t/m vrijdag: 11.00-1800

Zaterdag: 11.00-1700.

Maandag: gesloten

Amina van Rossum

Een kijkje in kadowinkel Het Steentje

De stedenband met Buffalo City (vroeger: East London) bestaat sinds 1998. Hij komt voort uit de betrokkenheid van Leiden bij de strijd tegen apartheid en de omwenteling in 1994 toen de apartheid werd afgeschaft en Nelson Mandela president werd. Leiden wilde graag een rol spelen in de wederopbouw van het nieuwe Zuid-Afrika. De city wide approach, het betrekken van de Leidse ondernemingen en inwoners is daarbij het uitgangspunt. Samen met Buffalo City wordt gewerkt aan duurzame oplossingen voor de problemen die spelen. In samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland is er een langlopend project watermanagement. Op dit moment wordt met instanties in Buffalo City gewerkt aan hergebruik van water (rioolwaterzuivering) en duurzame slibverwerking, waarbij ook de mogelijkheid van energiewinning uit slib wordt bekeken. Daarnaast loopt er een project afvalmanagement voor een schoner en gezonder leefmilieu o.a. in de sloppenwijk Duncan Village. In deze krottenwijk stortten de bewoners hun afval op willekeurige plekken. In 2002 leidde dit na hevige regenval tot overstroming van de rivier de Buffalo, waardoor meer dan 4.000 mensen dakloos werden. Om te voorkomen dat dit nog eens gebeurt, zijn er 31 afvalverzamelplekken ingericht. Een derde project betreft Hiv/Aids. In het deelproject Youth at Risk bijvoorbeeld wordt jongeren sociale verantwoordelijkheden aangeleerd om hun gedrag ten aanzien van seksuele omgang en criminaliteit te veranderen. Momenteel wordt met het bedrijfsleven in Leiden bekeken wat er aan economische ontwikkeling en werkgelegenheid in Buffalo City kan worden gedaan. Ook is er een project scholentwining, waarbij vijf scholen uit Buffalo City gelinkt zijn aan vijf scholen in Leiden. Leerlingen wisselen brieven uit en sturen elkaar tekeningen. Dit draagt voor de Leidse leerlingen bij aan het begrip van mondiaal burgerschap. Misschien wel het bekendste project is Keys for Kids: elke zomer werkt een groep Leidse jongeren aan het opknappen van een weeshuis.

www.leidenbuffalocity.nl en mail: info@leidenbuffalocity.nl

www.keysforkids.nl

Marieke van Winden

Het Textile Research Centre, gevestigd aan de Hogewoerd 164 in Leiden, is een centrum dat onderzoek doet naar textiel en textielproductie en naar kleding zoals mannen, vrouwen en kinderen die dragen. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar de manier waarop mensen hun lichaam vormgeven en versieren en zo zeggen: "Dit ben ik."

De belangrijkste kernwoorden voor het Textile Research Centre zijn "Onderzoek, presentatie en inspiratie". Het centrum is actief betrokken bij tentoonstellingen, publicaties, lezingen en workshops. Dit werk wordt ondersteund door een steeds groeiende collectie textiel, kledingstukken en accessoires, letterlijk van de Andes tot aan Zanzibar. Op dit moment bevat de collectie ongeveer 8.000 stukken. De voorwerpen variëren in leeftijd van de prehistorie tot gisteren. De collectie is een belangrijke onderzoeksbron voor studenten, specialisten en het algemene publiek.

Uit Afrika heeft het Textile Research Centre een kleine maar groeiende collectie textiel en kledingstukken uit verschillende regio's van het Afrikaanse continent, in het bijzonder uit Noord-Afrika (vooral uit Tunesië en Egypte). De collectie van textiel uit zuidelijker landen neemt gestadig toe dankzij gulle giften van personen en groepen. Die giften komen onder meer uit Kameroen, Niger, Nigeria, Senegal, Tanzania en Zanzibar.

Het centrum is open voor bezoek van maandag tot en met donderdag tussen 10.00 en 16.00 uur. Voor meer informatie: bezoek de website www.trc-leiden.nl of email naar info@trc-leiden.nl

Gillian Vogelsang-Eastwood

In Bugisu verbouwen kleine boeren in het berggebied rond Mount Elgon in Oeganda op een hoogte van 1.800 m. biologische arabica koffie. De koffieboeren verwerkten zelf hun koffie, wat geen constante kwaliteit gaf.

Vandaar dat Simon Lévelt en het koffie-exportbedrijf Kawacom in 2007 besloten hebben om gezamenlijk te investeren in een centrale verwerkingsfabriek. De centrale fabriek voor de bewerking van arabica koffie is nieuw en uniek voor Oeganda. Naast de bouw van de fabriek werden de boeren ook getraind in de juiste plukmethode. Dit samen heeft een enorme verbetering van de kwaliteit tot gevolg gehad. En voor een betere kwaliteit ontvangt de koffieboer een betere prijs. Verder worden ook nu nog 7.000 boeren opgeleid en begeleid bij de overgang naar biologische koffieteelt. De bouw van de fabriek en de training van de biologische koffieboeren heeft ruim twee jaar geduurd en is eind 2010 voltooid. Het samenwerkingsproject betrof een investering van ruim € 700.000, en werd met financiële ondersteuning van de NL EVD Internationaal in het kader van een PSI (Private Sector Investeringsprogramma) gerealiseerd.

Willem Joosten

ACTIE OP VERTOON VAN UW
WANDELBOEKJE/BROCHURE :

SIPI FALLS KOFFIE

Volle koffie uit Oeganda met body, een mooie zachte geur.

VAN € 4,95 VOOR € 3,75 (250 g.)

Alleen geldig bij Simon Lévelt , Botermarkt 1-2 in Leiden t/m september 2012

Wie in Leiden komt, loopt grote kans een of meerdere muurgedichten tegen te komen. Leiden telt ruim 100 muurgedichten. De initiatiefnemer is de stichting Tegen-Beeld die in 1992 begon met het project "Gedichten op Muren". De stichting is opgericht op 3 januari 1989 onder de naam "2-, 3- of 24" omdat de stichting van plan was een tentoonstelling te organiseren op 2, 3 of 24 bruggen in de Leidse binnenstad. Het project ging om financiële redenen niet door. In 1993 is de stichting omgevormd tot stichting Tegen-Beeld met als hoofdactiviteit het ruime begrip 'Kunstbevordering'. Behalve de muurgedichten organiseert de stichting ondermeer elk jaar een poëziefestiviteit in de open lucht aan de Nieuwe Rijn en worden er diverse - al dan niet jaarlijkse - herdenkingen georganiseerd. Er is veel waardering voor de activiteiten van de stichting Tegen-Beeld die ook twee belangrijke prijzen heeft ontvangen:

de 'Zilveren Veer' (de belangrijkste prijs voor culturele inspanningen in Leiden en omgeving) en de erepenning in goud van de gemeente Leiden. Twee belangrijke personen bij de totstandkoming van de muurgedichten waren Ben Walenkamp en schilder Jan Willem Bruins.

Leiden mag zich gelukkig prijzen met enkele muurgedichten uit Zuid-Afrika; namelijk de Afrikaanse gedichten Taalles van Elisabeth Eybers en Die Kind van Ingrid Jonker. Deze gedichten zijn te vinden in de wijk de Stevenshof.

In 1994 droeg Nelson Mandela het gedicht Die kind (wat doodgeskiet is deur soldate by Nyanga) voor bij zijn rede tijdens de eerste zitting van het eerste democratisch gekozen Zuid-Afrikaanse parlement. Mandela noemde Ingrid Jonker "Afrikaner én Afrikaan".

Van de Marokkaans-Berberse musicus, schrijver en dichter Mimoun El Walid is het muurgedicht Idurar n-arraf - De bergen van de Rif afkomstig.

Dance Africaine, een muurgedicht aan de Nieuwe Rijn, is geschreven door de Amerikaanse dichter Langston Hughes. Een groot deel van zijn leven woonde hij in de zwarte wijk Harlem in New York. Hoewel dus niet uit Afrika afkomstig voel je bij het lezen van dit gedicht het ritme van de Afrikaanse dans en muziek door je heen gaan.

Op de site <http://www.muurgedichten.nl> zijn alle muurgedichten die deel uitmaken van het project te vinden. Elk muurgedicht is door de bijzondere vormgeving een kunstwerk op zich.

Dance Africaine van Langston Hughes

Afrika is misschien wel het interessantste continent als het op muziek aankomt. De blues ontstond in Amerika onder de slaven, maar waren vaak gebaseerd op Afrikaanse volksliedjes, waar de slaven vandaan kwamen. Deze blues hoor je nog steeds terug. Vooral in Mali heeft, onder leiding van Ali Farka Touré, (maar ook met Baboucar Traoré, Toumani Diabaté en Oumou Sangaré) de 'mali'-blues een grote vlucht genomen. Een ander genre uit Afrika is de jazz. Die klinkt beduidend anders dan de Amerikaanse; de nadruk ligt veel meer op ritme en het feestelijke karakter. De bekendste muzikant was de Nigeriaanse Fela Kuti. Naast muzikant (binnen het genre dat hij zelf Afrobeat noemde) was hij ook een geëngageerd politiek activist. Andere muzikanten om in de gaten te houden zijn Mulatu Astatke, Tony Allen (volgens Brian Eno de beste drummer op aarde), de ingetogen Saharajazz van Anouar Brahem en de uitbundige muziek van Manu Dibango.

Ali Farka Touré, Malinese zanger en gitarist

De beroemde cd-serie Ethiopiques verzamelt Afrobeat uit Ethiopië en Eritrea en is een uitstekend punt om de Afrikaanse jazz te leren kennen. De Afrikaanse muziek heeft ook een aantal wereldsterren opgeleverd, waarvan de beroemdste Miriam Makeba, Youssou N'Dour, Rokia Traoré, Amadou & Mariam en Salif Keita zijn.

Velvet Music Leiden heeft een uitgebreide wereldmuziekafdeling waar Afrika een belangrijk onderdeel van uitmaakt. Het meeste is in huis en anders kan het altijd besteld worden.

Mark Siera

Creativiteit en vakmanschap zijn de twee belangrijkste elementen die in de Wereldwinkel Leiden zijn terug te vinden in alle producten uit Afrikaanse landen, en dat zijn heel veel producten. Prachtige vrouwenbeelden van springstone en grote vogels van oud ijzer uit Zimbabwe en Swaziland. Modelauto's en -fietsen die zijn gemaakt van gerecyclede spuitbussen, rieten manden en raffiadieren uit Madagaskar. Mens- en dierfiguren, gemaakt van oude bougies, schroeven en moeren uit Burkina Faso. Leren tassen uit Mali en natuurlijk wijn, kruiden en sausen uit Zuid-Afrika.

Handgemaakte, unieke producten voor een eerlijke prijs, dat is waar de Wereldwinkel voor staat. Door de verkoop van deze artikelen helpen we de kleine producenten een menswaardig bestaan op te bouwen met medische voorzieningen en ontwikkeling en scholing voor de kinderen.

Onze importeurs gaan langdurige handelsrelaties aan met hun producenten in ontwikkelingslanden door ondersteuning en advies in de vorm van krediet of bemiddeling. Producenten moeten naar lokale maatstaven in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Dat maakt hen sterker en onafhankelijker. Het uiteindelijke doel is dat zij groeien en ook buiten de fair-tradekanalen kunnen verkopen.

Zoals de meeste Wereldwinkels in Nederland werkt onze winkel in Leiden uitsluitend met vrijwilligers. U bent van harte welkom op uw 'safari in Leiden'.

Hanneke ten Brink, Elly Stolker

Beeldenpaar van brons
(Burkina Faso)

Hier was het kantoor gevestigd van de Nederlandse anti-apartheidsgroeping Boycot Outspan Aktie (BOA). Outspan is een Zuid-Afrikaans fruitmerk, vooral sinaasappelen. In de jaren zeventig kwam er een economische boycot op gang tegen Zuid-Afrika. De boycot was gericht tegen het apartheidsregime in Zuid Afrika. De Anti-Apartheidsbeweging in Nederland bood een reclameboodschap aan met daarop afgebeeld het hoofd van een zwarte Zuid-Afrikaan dat als een sinaasappel op de pers werd gelegd. Het ontwerp was van Rob van der Aa, BOA-lid en professioneel ontwerper. De begeleidende tekst luidde: Pers geen Zuid Afrikaan uit. De Reclame Code Commissie achtte deze booschap in strijd met de goede smaak en weigerde deze. De aanbieders vochten deze weigering met succes aan bij de rechter. Het Hof Amsterdam oordeelde dat de reclame alleen had mogen worden verboden 'indien zij naar de in ons land, althans bij de overgrote meerderheid van de bevolking levende opvattingen, in ernstige mate wansmakelijk of onfatsoenlijk zou zijn, en de lezers afkerig zou maken van het blad of het tijdschrift waarin zij is geplaatst.' (Hof Amsterdam 30 oktober 1981, NJ 1981, 422).

Outspan-sinaasappelen en de Kaapse Rooiwijn kon Zuid-Afrika in de jaren zeventig en tachtig nergens kwijt. Boycot Outspan Aktie speelde hierin een grote rol. De BOA werd in 1970 opgericht en legde zich tot 1979 uitsluitend toe op het bestrijden van het apartheidssysteem van Zuid-Afrika. Vanaf 1979 maakte BOA een duidelijke verbinding tussen apartheid in Zuid-Afrika en racisme in Nederland. De grote drijvende kracht achter BOA was Esau du Plessis. Hij was de oprichter en aanvoerder van deze anti-apartheidsorganisatie en werkte kort bij het Afrika-Studiecentrum.

Esau du Plessis

In 1982 werd BOA officieel opgeheven.

De Nationale Commissie voorlichting en bewustwording Ontwikkelingssamenwerking (NCO) stopte met de subsidiëring omdat de acties van het BOA achterhaald zouden zijn.

Jan Wolkers maakte in 1978 een affiche voor BOA.

BOYCOT-OUTSPAN CONGRES 16, 17 en 18 MAART IN LEIDEN

BOYCOT-OUTSPAN AKTIE
bo

VRIJDAG: INLEIDING door RUTH FIRST - 20.00 FORUM met fractieleden van politieke partijen - 21.00 FILM - 22.00 STATIONSPLEIN 12 ZATERDAG: DISCUSSIE in werkgroepen over AKTIEMODELLEN - 9.45 INLEIDINGEN door PETER HAIN en SIETSE BOSGRA - 15.00 FORUM met importeur Outspan, B.O.A. bestuurslid, vertegenwoordiger N.V.V., Peter Hain en de S.A.C.T.U. Stationsplein 12 ZONDAG: KERKDIENST met Ds. R.J. van der Veen - 10.00 DISCUSSIE THEOLOGEN - 11.30 VREDESKERK

Toegangspreis f 7,50
inclusief dokumentatiemap.
inlichtingen 01710-23400 of 60513

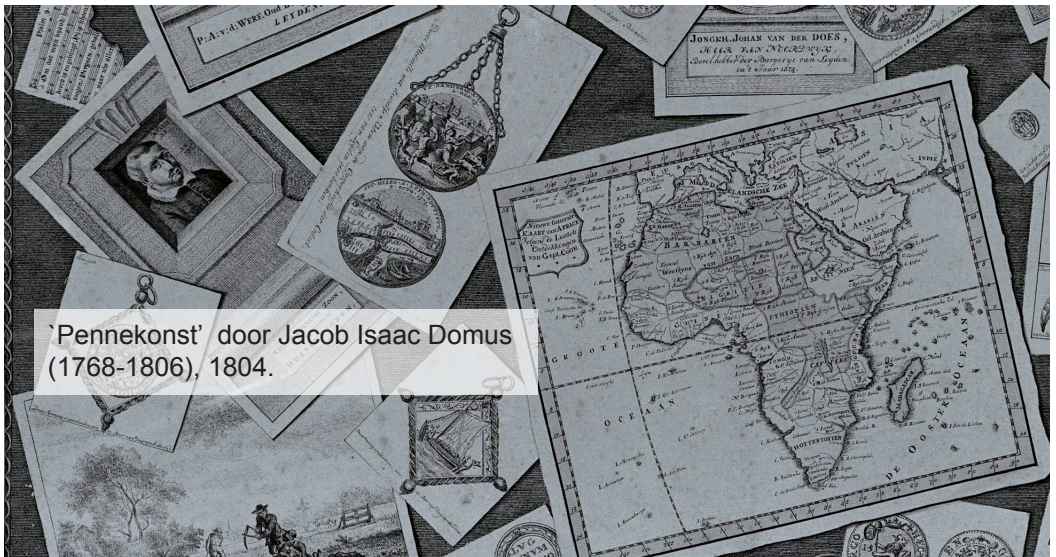
Campagneslogan Boycot Outspan Aktie;
ontwerper affiche Rob van der Aa, 1973

PERS GEEN ZUID-AFRIKAAN UIT!

INGEVOERD
door C. van der Aa
1973

In de rode historische zaal van De Lakenhal hangt achter een groen gordijntje een prent waarop een geografische kaart van Afrika staat afgebeeld. Deze knappe 'pennekonst' is van de hand van de Leidse schoolmeester Jacob Domus. Hij moet hem in zijn vrije tijd in zijn woonhuis aan de Langegracht hebben gegraveerd. Toen de prent af was, schonk Domus hem vol trots aan het Leidse stadsbestuur.

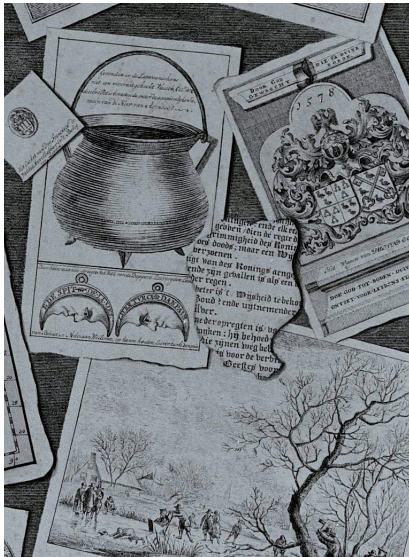
De gravure roept onmiddellijk een aantal vragen op. Zo is het een raadsel waarom de schoolmeester ten tijde van de Franse bezetting (1795-1813) zoveel relieken en helden van het Leidens Ontzet afbeeldde. Was het een stil protest uit vaderlandsliefde? De Franse bezetters hadden destijds immers elke feestviering of andere uiting die aan deze roemrijke overwinning uit 1574 herinnerde verboden.

'Pennekonst' door Jacob Isaac Domus (1768-1806), 1804.

En waarom plaatste Domus de landkaart met Afrika, Spanje en het Ottomaanse rijk zo prominent in beeld? Is het een verwijzing naar de internationale lakenhandel die na Leidens Beleg zo explosief kon groeien en voor Leidens welvaart zorgde? Of wilde de talentvolle amateurkunstenaar eenvoudigweg laten zien dat hij de bijzondere mooie grafische kaart, net als de gravures van de zomer en winter in de benedenhoeken, tot in de details kon weergeven? Wie het weet mag het zeggen...

Dit is het einde van de wandelroute
Nu verder met de fiets

A

Taalles van Elisabeth Eybers

©Ed Visser, www.muurgedichten.nl

Op het schoolplein van de Anne Frankschool in de Zuster Meijboomstraat staat het gedicht *Taalles* van Elisabeth Eybers (1915-2007). Eybers werd geboren in Klerksdorp in de Transvaal (Zuid-Afrika). Sinds 1961 woonde ze in Amsterdam. Ze werd beschouwd als een van de grootste dichtersessen in Nederland en ontving in 1991 de P.C. Hooft-prijs. Verdere toelichting: zie nummer 12.

B

Die Kind van Ingrid Jonker

De Openbare bibliotheek in de Stevenshof wordt opgesierd door het beroemdste Zuid-Afrikaanse gedicht: Die Kind van de dichteres Ingrid Jonker. Tijdens de eerste zitting van het eerste democratisch gekozen Zuid-Afrikaanse parlement droeg Nelson Mandela dit gedicht voor, dat onder meer over het bloedbad bij Sharpeville gaat. Verdere toelichting: zie nummer 12.

©Ed Visser, www.muurgedichten.nl

C

Afrika in omwenteling: Biko, Mondlane, Luthuli

In de periode tussen 1950 en 1970 werden veel Afrikaanse landen onafhankelijk van hun westerse overheersers. Dat proces ging in veel landen gepaard met een soms bloedige onafhankelijkheidsstrijd. In de wijk Koppelstein in Leiden zijn veel straten genoemd naar mensen die in hun leven geprobeerd hebben veranderingen teweeg te brengen door zich uit te spreken. Men loopt er door straten die genoemd zijn naar de Rus Andrej Amalrik, naar Mahatma Gandhi of naar bisschop Óscar Romero.

Tussen die beroemdheden zitten ook drie mannen uit Afrika: Steve Biko en Albert Luthuli uit Zuid-Afrika en Eduardo Mondlane uit Mozambique. Twee van hen stierven een gewelddadige dood.

Steve Biko

Eduardo Mondlane

Albert Luthuli

Steve Biko (1946-1977) werd na zijn dood beroemder dan daarvoor. Biko was een jonge studentenleider (SASO) in Zuid-Afrika. Op 18 augustus 1977 werd hij door de Zuid-Afrikaanse politie opgepakt. Na gewelddadig verhoor en marteling stierf hij op 12 september 1977 in Pretoria, volgens de politie aan een hongerstaking. De journalisten Helen Zille en Donald Woods onthulden de echte doodsoorzaak. In 1980 had zanger Peter Gabriel een grote hit met zijn lied Biko. Biko's zaak werd een belangrijke nagel aan de doodskest van de apartheidspolitiek.

Albert Luthuli (1898-1967) was methodistisch dominee, Zoeloe-chief en voorzitter van het ANC. Luthuli streed tegen apartheid, maar wilde alleen geweldloze strijd. In 1960 kreeg hij de Nobelprijs voor de Vrede. In 1967 stierf hij bij een treinongeluk.

Eduardo Mondlane (1920-1969) werd geboren in Mozambique. Hij studeerde in Johannesburg, Lissabon, Ohio en Evanston. Hij promoveerde in Harvard en werd hoogleraar antropologie aan Syracuse University. In 1962 werd hij voorzitter van de verzetsbeweging FRELIMO, dat vanuit o.a. Tanzania streed voor een onafhankelijk Mozambique. In 1969 kwam hij om bij een bomaanslag. De Portugese geheime dienst was vermoedelijk de afzender van de bom (die in een boek zat).

D

AMREF Flying Doctors

AMREF Flying Doctors, Haagse Schouwweg 6G

AMREF Flying Doctors is een belangrijke gezondheidsorganisatie in Afrika. We werken aan een betere gezondheid voor kwetsbare mensen. Omdat we vinden dat iedereen het recht heeft om gezond te zijn en te blijven. Want wie gezond is, kan beter in zijn levensonderhoud voorzien, en ontsnappen aan de armoede.

AMREF is van oorsprong een Afrikaanse organisatie en vrijwel al onze medewerkers zijn Afrikaans. En dat bepaalt mede onze aanpak: we gaan uit van de behoeften, maar vooral van de eigen kracht van de Afrikaanse bevolking.

We zetten ons in voor blijvende verbeteringen van goed functionerende gezondheidssystemen in Afrika. Dat betekent dat we ons in onze programma's richten op zaken als opleiding van zorgpersoneel en bestrijding van ziektes als malaria en aids. Maar ook op goede communicatiemiddelen, transport en voorlichting. En op vergroting van zelfbewustzijn en participatie van kwetsbare groepen, wetgeving en onderwijs. En hoewel het niet meer het speerpunt van ons werk is, voeren we ook nog steeds medische vluchten uit naar afgelegen gebieden.

Als AMREF in Nederland zetten we ons vooral in voor de gezondheid van jonge vrouwen in Afrika. Zodat zij de gezondheid en de zorg krijgen waar ze recht op hebben. Op eigen kracht. Een gezonde moeder kan beter zorgen voor haar kinderen, kan zelf in haar levensonderhoud voorzien en kan een bijdrage leveren aan de gemeenschap waarvan zij deel uitmaakt.

AMREF Flying Doctors in Nederland werft fondsen, ziet toe op een goede besteding van die fondsen en zorgt voor aandacht bij publiek en politiek.

Amy Greve

In Afar, Ethiopië zorgt AMREF Flying Doctors voor prenatale en postnatale zorg voor moeders en kinderen.

E

Anatomisch Museum: het hoofd van Koning Bonsu

Anatomisch Museum, Wassenaarseweg 62

Na lang aarzelen deed het Anatomisch Museum in Leiden in juli 2009 afstand van een omstreden bezit: het hoofd Koning Badu Bonsu II van de Ahanta, in het huidige Ghana, keerde per KLM terug naar Ghana, vergezeld door een delegatie Ahanta notabelen. Na zo'n 180 jaar rust in een preparaatpot in een museumkast stond het hoofd van Bonsu opeens in het middelpunt van de belangstelling.

Voor de Nederlandse televisie vertelde een emotionele verre nazaat van Bonsu dat zijn ooteerde voorvader een anti-koloniale vrijheidsstrijder was geweest, die zijn strijd tegen de slavenhandel met de dood had moeten bekopen. Zo begon Bonsu posthuum nog een nieuwe carrière. Toch hadden de Ahanta nooit een verzoek tot teruggave ingediend. Zonder de interventie van Arthur Japin zou het hoofd van Bonsu zijn lange sluimer in een Leidse museumkast gewoon hebben voortgezet. De auteur stuitte op het verhaal toen hij onderzoek deed voor zijn historische roman *De Zwarte met het Witte Hart*, verschenen in 1997. In oktober 2008 greep Japin het staatsbezoek van president John Kufuor van Ghana aan om de kwestie op de agenda te zetten. Bij Pauw en Witteman vertelde de schrijver hoe hij 'de behoefte voelde om hem [Bonsu] thuis te brengen'. Zodoende werd het hoofd van Bonsu een Kwestie: de zaakgelastigde van Ghana kon weinig anders doen dan een verzoek indienen om teruggave.

Het hoofd van Koning Bonsu, fantasietekening, ca. 1838

Deze bizarre geschiedenis gaat terug naar een Nederlandse strafexpeditie van 1838 aan de Goudkust, waar de Nederlanders een routineconflict volledig uit de hand lieten lopen. De bejaarde Ahanta-vorst doemt uit de bronnen op als een onaangenaam type, vanwege zijn wreedheden gehaat bij zijn eigen volk. Bonsu's onderdanen namen de gelegenheid te baat hun weinig beminde vorst uit

te leveren. De koning werd opgehangen op de plaats waar eerder twee Nederlandse gezanten waren doodgeschoten. Daarna werd zijn hoofd afgesneden, en 'in het belang van de wetenschap' op sterk water gezet. Een tijdje later belandde het preparaat in het depot van het Anatomisch Museum in Leiden.

Ineke van Kessel

F

Afrika studiecentrum

Toelichting: zie nummer 1. Afrika-Studiecentrum Leiden

African
Studies
Centre

G

NCB Naturalis: dodo uit Mauritius

Nederlands Centrum voor Biodiversiteit (NCB) Naturalis, Darwinweg 2

Bij museum Naturalis kun je een paar originele botten zien van de beroemde dodo. Dat is heel bijzonder, omdat de dodo is uitgestorven. De dodo was een beetje plumpe vogel die niet kon vliegen. Hij leefde eeuwenlang zonder vijanden op het Afrikaanse eiland Mauritius - totdat de mens er voet aan wal zette in de 17e eeuw. De mens nam in zijn kielzog ook ratten en varkens mee, en dat overleefde de dodo niet. De dodo is beroemd geworden als het eerste dier waarvan de mens zich realiseerde dat het door zijn toedoen kon uitsterven.

Lange tijd zijn er maar weinig dodobotten gevonden op Mauritius. Totdat er, min of meer bij toeval, in 2005 een groot massagraf werd ontdekt. Veel dieren, waaronder dodo's, zijn er massaal tegelijk gestorven. Sindsdien gaat er elk jaar een groot team met verschillende onderzoekers naar Mauritius om er onderzoek te doen. Waarom zijn al die dieren destijds doodgegaan? Het lijkt er nu op dat dit komt door een plotselinge klimaatverandering: het werd er 4000 jaar geleden opeens erg droog. Dit was een gevoelige slag voor de dieren op Mauritius, maar het was niet fataal. Dodo's en andere dieren overleefden de droogte. Totdat de mens op het eiland aankwam.

Het opgraven van alle botten op Mauritius gaat langzaam en dodobotten zijn dus nog steeds zeldzaam. Daarom is het heel bijzonder dat je originele dodobotten kunt zien in Naturalis. Het skelet dat er staat, is een replica, om te laten zien hoe de dodo er ongeveer uit heeft gezien. Ook daarover zijn de meningen nog verdeeld. De dodo blijft, eeuwen na zijn dood, een mysterie.

Astrid Kromhout

H

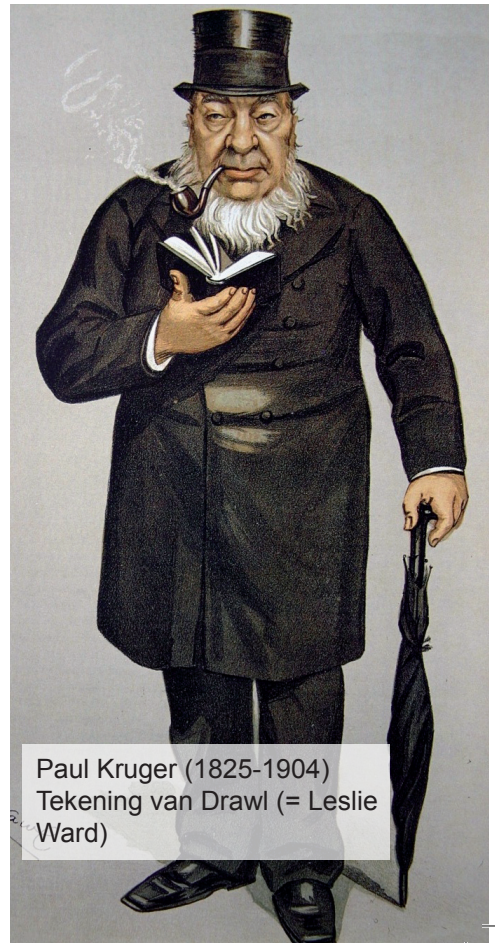
Transvaalbuurt

Evenals een tiental andere Nederlandse steden heeft ook Leiden een Transvaalbuurt, een kleine wijk vlakbij het station. De Transvaal- of Afrikaanderbuurten zijn vernoemd naar namen en plaatsen uit de voormalige Boerenrepublieken in Zuid-Afrika. Tijdens de Anglo-Boerenoorlog (1899-1902) was Nederland in de ban van een kortstondig gevoel van stamverwantschap met de Boerenrepublieken Transvaal en Oranje Vrijstaat. De geïmproviseerde Boerenlegers en guerrilla-commando's moesten het opnemen tegen de overmacht van het Brits imperium. Na de nederlaag van de Transvaal stuurde koningin Wilhelmina de kruiser Gelderland naar de haven van Lourenço Marques (Maputo) om de verdreven president Paul Kruger een veilig heenkomen naar Europa te bieden.

Ook Amsterdam, Arnhem, Den Haag, Dordrecht, Haarlem, Leeuwarden en Vaassen hebben een Transvaalbuurt, terwijl Hengelo en Rotterdam een Afrikaanderbuurt kennen.

In de jaren '70 en '80 groeide in Nederland de solidariteit met het anti-apartheidsverzet. Straten en pleinen genoemd naar Paul Kruger, generaal Jan Smuts, president Steyn en andere Boerenhelden werden doelwit van anti-apartheidsbetogers. Gevoelens van stamverwantschap met de Afrikaners maakten plaats voor verbondenheid met het African National Congress en andere bewegingen die stredden tegen apartheid. In een aantal gemeenten is de kwestie opgelost met het beproefde 'poldermodel': naast het Krugerplein, de Joubertstraat, de DelaReyweg, de Transvaalkade en de Bloemfonteinstraat kwam er ook een Steve Bikoplein of een Nelson Mandelabrug. Ook Leiden heeft een Steve Bikostraat, maar die ligt niet in de Transvaalbuurt. Biko, de aanvoerder van de Black Consciousness-beweging, kreeg zijn straat in de wijk Koppelsteen, in gezelschap van onder andere Salvador Allende, Eduardo Mondlane, Albert Luthuli en Martin Luther King.

Ineke van Kessel

Paul Kruger (1825-1904)
Tekening van Drawl (= Leslie
Ward)

Bibliotheek

Aan de Witte Singel in Leiden is een schat aan informatie over Afrika te vinden.

In de Leidse universiteitsbibliotheek liggen tienduizenden boeken en landkaarten opgeslagen die in de loop van meer dan vier eeuwen verzameld zijn.

Daarin zit een enorme variatie: van enkele exemplaren van het beroemde boek van Leo Africanus, in 1632 in Leiden gedrukt door Elsevier, tot een Kleine woordenlijst Bambara-Nederlands uit 2012. Het is een gigantische hoeveelheid schatten: over talen in Afrika zijn er al meer dan 6.000 boeken in Leiden terecht gekomen. Noord-Afrika is met vele werken (in het Arabisch en in het Frans) minstens zo goed vertegenwoordigd.

Ook in de bijzondere collecties is de hoeveelheid schatten onuitputtelijk. Er zijn brieven van Afrikaanse geleerden, manuscripten uit Mali en prachtige landkaarten. Die kaarten betreffen vooral Zuid-Afrika en Ghana, maar er zijn honderden kaarten van andere Afrikaanse landen, o.a. afkomstig uit het Archief Youssouf Kamal:

Monumenta Cartographica Africae et Aegypti. Alle moois is zelfs nog niet compleet ontdekt: er is in de Leidse universiteitsbibliotheek ook nog meer dan 30 meter boekenplank met niet-gecatalogiseerde proefschriften uit Afrikaanse steden te vinden, vooral uit de Franse koloniale tijd (Alger, Dakar etc.).

Meer informatie: <http://www.bibliotheek.leidenuniv.nl/>

Studie

Afrika bestuderen kan in Leiden al eeuwen. Aan de Universiteit Leiden zijn er tegenwoordig vele opties: de bachelor Afrikaanse talen en culturen en de één- of tweejarige masteropleidingen African Studies.

Afrikaanse talen is een duidelijk specialisme in Leiden. En natuurlijk komt ook bij de studies geschiedenis, archeologie, biologie en culturele antropologie Afrika vaak om de hoek kijken.

Meer info: <http://www.studereninleiden.nl>
en <http://en.mastersinleiden.nl/>

Door Elsevir in 1632 in Leiden gedrukte uitgave van Leo Africanus

J

Postzegels in Afrika

Stichting Kinderpostzegels Nederland, Schipholweg 73-75, Leiden

Kinderpostzegels is een kinderpulporganisatie met als motto: 'voor kinderen door kinderen'. We steunen projecten waarin veiligheid en ontwikkeling van kwetsbare kinderen centraal staan in Nederland en het buitenland. In Afrika is Kinderpostzegels actief in Ethiopië, Senegal, Mali en Burkina Faso. Daar werken we met onze partnerorganisaties samen om kinderen naar school te krijgen en om schadelijke traditionele praktijken, zoals meisjesbesnijdenis en kinderarbeid, tegen te gaan. Veel kinderen, en vooral meisjes, hebben geen toegang tot het onderwijs. Bijvoorbeeld omdat er geen scholen in de buurt zijn of dat kinderen moeten werken om een bijdrage te leveren aan het gezinsinkomen. Of omdat ouders het belang van onderwijs voor hun kinderen niet inzien.

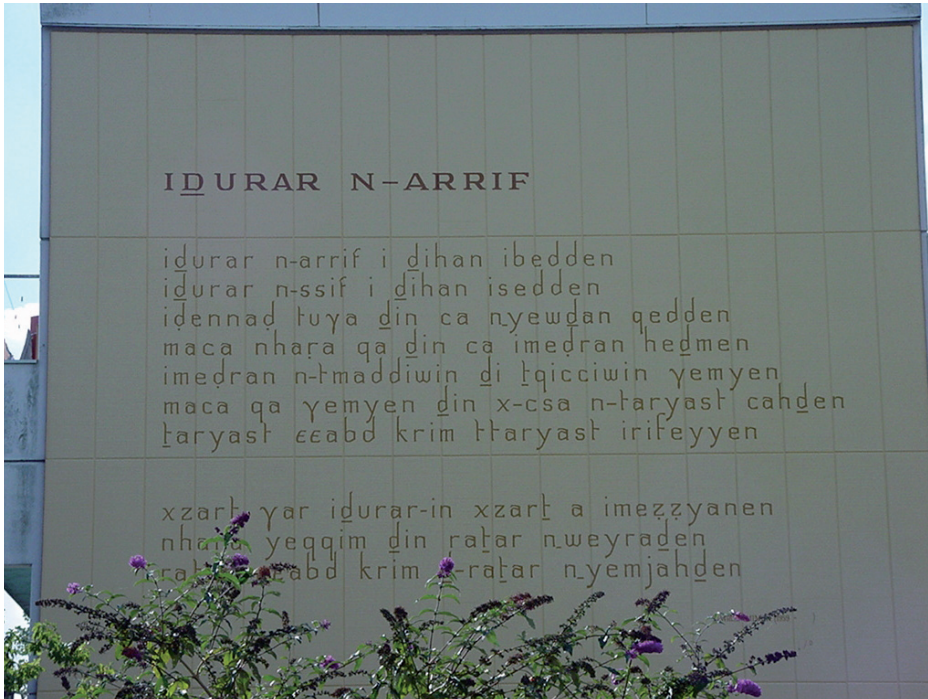
Zo steunt Kinderpostzegels in Ethiopië de activiteiten van partnerorganisatie ADAA. Samen met de lokale bevolking heeft ADAA Alternative Basic Education (ABE) Centers opgezet in zeven dorpen in het Siraro District. In deze dorpschooltjes krijgen de kinderen niet-formeel basisonderwijs. Na drie jaar kunnen ze dan doorstromen naar klas 5 van het reguliere onderwijs. Dan zijn de kinderen inmiddels ook wat ouder en kunnen zij de afstand tot de naburige lagere school makkelijker lopen. Ook geven de ABE Centers voorlichting over schadelijke traditionele praktijken. Daarnaast is ADAA vorig jaar begonnen met het creëren van child labour free zones (kinderarbeidvrije gebieden) in en rond de dorpen met ABE Centers, naar het succesvolle voorbeeld van de MV Foundation uit India.

Meer informatie over de activiteiten van Kinderpostzegels?

Kijk op www.kinderpostzegels.nl.

Anne Jacobs

©Ed Visser, www.muurgedichten.nl

In de Merenwijk staat dit Marokkaanse berber-gedicht op een muur. Het is geschreven door Mimoun El Walid (*1959), die in de jaren negentig in Nederland woonde. De in dit gedicht verheerlijkte Abd al-Karim (1880-1963) was een van de leiders van de Rif-opstand tegen het Spaanse kolonialisme. Verdere toelichting: zie nummer 12.

L

Uitgeverij Brill

Brill Publishers, Plantijnstraat 2

Uitgeverij Brill is (met haar voorloper Luchtmans) sinds 1683 in Leiden gevestigd. Brill is altijd nauw verbonden geweest met de Leidse universiteit. Oorspronkelijk was dat als uitgever van onder meer universitaire publicaties, met een pand in de buurt van het Academiegebouw, een statig huis aan het Rapenburg (nr. 69). Later werden de panden Rapenburg 78-80 als bedrijfsruimte gebruikt. In 1730 werd de uitgeverij de officiële academiedrukker. De grote hoeveelheid dissertaties en oraties kwam de omzet ten goede.

In de 19e eeuw (1883) verhuisde uitgeverij Brill met de zetterij en de drukkerij naar de Oude Rijn, nr 33a. De uitgeverij zou hier iets meer dan een eeuw floreren. Ook nu nog kan men aan de gevel van het enorme pand de gezandstraalde sporen van de uitgeverij zien: *Boekhandel en uitgeverij E.J. Brill*.

De uitgeverij verhuisde in 1985 naar de Plantijnstraat, aan de rand van het centrum van Leiden en strategische gelegen ten opzichte van de uitvalswegen. Vanaf 1991 concentreerde de onderneming zich alleen nog op het uitgeven van boeken en tijdschriften. Brill geeft jaarlijks meer dan honderd tijdschriften en 500 boeken uit.

Al in de 18e eeuw drukte de uitgeverij Arabische boeken. In later eeuwen werden vreemde talen een specialisatie: Sanskriet, Russisch, Hebreeuws, Chinees en

Japans, alles kon bij Brill gedrukt worden. Ook inhoudelijk was Brill altijd van alle markten thuis, waarbij met name het oosten altijd trok: de *Nag Hammadi-codices*, *T'oung Pao*, en de beroemde *Encyclopaedia of Islam*. Het werk *Sexual Life in Ancient China* van Robert van Gulik uit 1961 verkoopt nog steeds. Ook Afrika heeft Brills warme belangstelling. Dat is van oudsher: in de 19e eeuw verschenen boeken als *De stam der Ama-Zoeloe* van Theod. Tromp en in 1742 *Gelukwenschingen* aan de in Leiden gepromoveerde Ghanees Jacobus Capitein. De huidige catalogus African Studies kent meer dan 150 titels, waaronder serietitels als het *Africa Yearbook*, tijdschriften als *African Diaspora* en *Journal of Religion in Africa* en veel interessante boeken in het vakgebied.

1

Houssin Bezzai: “Leiden voelt als een klein dorp” en “Iedereen heeft een rolmodel nodig”

Niet in sportieve kleding maar strak in het pak komt hij het stadscafé Van der Werff binnen. Bruisend van energie, een vriendelijke uitstraling. Wij maken kennis met Houssin Bezzai. Wie is deze drukbezette man, wat doet deze voormalige profvoetballer tegenwoordig?

Tijd voor een gesprek.

1. Wat is jouw geboorteplaats, uit welk land kom je?

Houssin is in Marokko geboren in de plaats Oujda. Deze stad ligt ongeveer vijftien kilometer ten westen van de Algerijnse grens. Lang heeft Houssin hier niet gewoond; als baby is hij al naar Nederland gekomen. In zijn jeugd ging Houssin regelmatig naar Marokko op familiebezoek. De afgelopen zes jaar heeft Houssin zijn geboorteland pas echt goed leren kennen omdat hij in Oujda de Stichting Daar el Atfaal ondersteunt die zich inzet voor weeskinderen in Marokko. Houssin ervaart Marokko als een land van uitersten: luxe in bepaalde steden en eenvoud op het platteland.

2. Wat heeft je naar Nederland gebracht (situatie, werk, liefde)?

De vader van Houssin is als gastarbeider naar Nederland gekomen. Een hardwerkend man die veel produktiewerk bij verschillende bedrijven heeft verricht, ondermeer bij de Meelfabriek in Leiden. In Marokko was hij bedrijfsleider bij de mijnen en bepaalde mede wie als gastarbeider naar Nederland mocht gaan.

3. Wat doe je nu (werk, hobbies)?

Houssin is op 16-jarige leeftijd als profvoetballer begonnen bij Sparta Rotterdam. Hij heeft hier acht jaar gespeeld en gedurende deze periode was hij ook international bij het Marokkaanse nationale team met als hoogtepunt het behalen van de Africa Cup. Houssin is nu partner bij Sport United. Dit bureau is gespecialiseerd in de combinatie sport en kansarme jongeren. Via een dagbestedingsprogramma probeert Sport United deze jongeren door discipline en structuur weer terug te brengen naar school en werk. Sport United werkt daarbij nauw samen met sportverenigingen en gemeenten. Sport United werkt met enkele rolmodellen uit de sportwereld waaronder Houssin. “Iedereen heeft een rolmodel nodig” aldus Houssin. Daarnaast werkt Houssin samen met Sport United voor Connecting to You, een organisatie die zich inzet voor sociaal ondernemerschap. Door bedrijven op te zetten voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt wordt geprobeerd deze doelgroep weer aan het werk te krijgen. Enkele voorbeelden: Fietsenreparatie en –verkoop en de sociaal duurzame onderneming Was Me Zonder Water (een autowasservice op locatie zonder gebruik van water). Houssin is echt super actief; samen met Edgar Davids, Dick Jol en Arnold Vanderleyde is hij ambassadeur van het VSV jongeren team (Voortijdig School Verlaters). Dit team bestaat uit jongeren die zelf ervaring hebben met schooluitval maar de weg naar school weer terug hebben gevonden.

En Houssin heeft zelfs nog tijd voor hobbies. Hij speelt voetbal bij Quick Boys in Katwijk en brengt graag tijd door met zijn gezin. Met name zwemmen is favoriet.

4. Wat vind je leuk of opvallend in Leiden?

Leiden kent een gemêleerde bevolking (jong, oud, studenten, etc), Leiden ligt centraal qua ligging en Leiden voelt als een klein dorp, aldus Houssin.

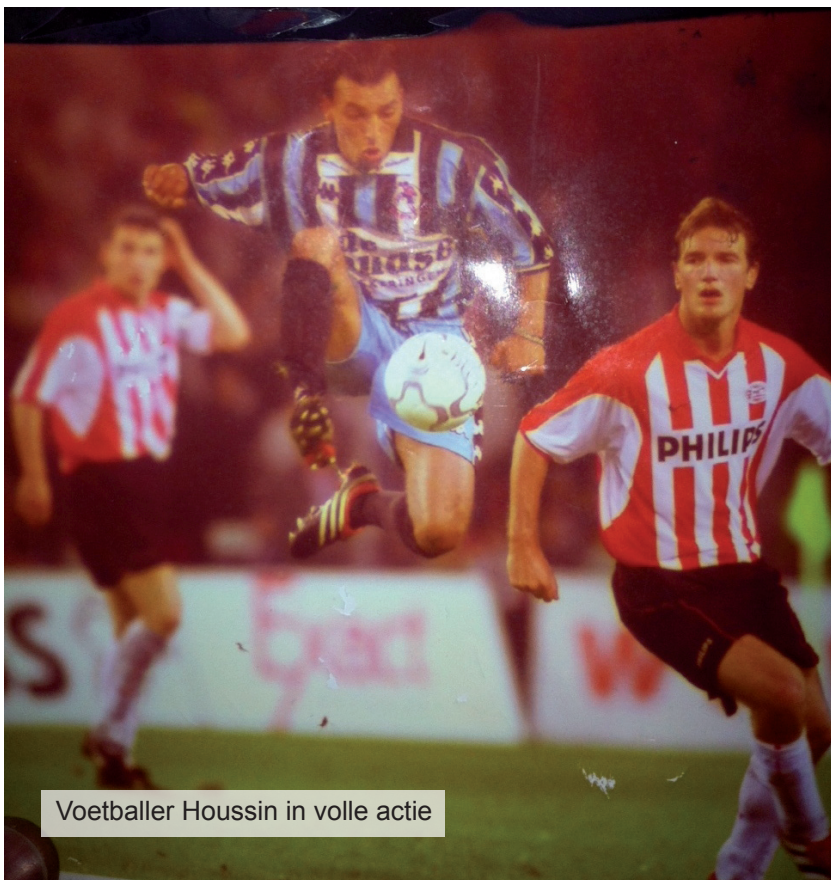
5. Welke geur, smaak, eten uit jouw geboorteland mis je?

Het pure eten dat dagelijks rechtstreeks van de akkers naar de markt wordt gebracht. Marokko is een “marktland”. Als Houssin in Marokko is, ervaart hij ook een typisch pure geur uit de natuur. En de kalmte in Marokko mist Houssin hier in Nederland.

Na afloop van het gesprek haast Houssin zich naar de volgende afspraak.

Kansarme jongeren een zetje in de goede richting geven.

Met meer Houssin Bezzais zou de wereld er een stuk positiever uitzien...

Voetballer Houssin in volle actie

2

Ibrahim Traoré: “Leiden is gracht” en Karité rupsen

Opgewekt komt Ibrahim Traoré de mediatheek binnen van het Da Vinci College. Tussen twee lessen door vindt dit gesprek plaats. Ibrahim is leraar Frans. Na een hartelijk welkom en een kop koffie begint het interview.

1. Wat is jouw geboorteplaats, uit welk land kom je?

Ibrahim is geboren in Bobo-Dioulasso dat in Burkina Faso ligt. Burkina Faso betekent “Het land van de aardige mensen” en dat is Ibrahim zeker! Zijn vader komt uit Mali, zijn moeder uit Togo en de moeder van zijn moeder uit Benin.

2. Wat heeft je naar Nederland gebracht?

Ibrahim is hier om privé redenen gekomen.

3. Wat doe je nu (werk, hobbies)?

Ibrahim is leraar Frans aan het Da Vinci College en de Vrije School in Leiden ofwel het Mare College. Af en toe geeft hij met veel passie gastcolleges Afrikaanse

spiritualiteit. Ibrahim heeft een echte talenknobbel. Behalve Frans, Engels en Nederlands spreekt hij ook Bambara (Mali), Djoula (in Burkina Faso en Ivoorkust gesproken), Dafing, Moré en Bobo. Deze laatste drie talen worden in Burkina Faso gesproken. Zijn hobbies zijn lezen en schrijven.

4. Wat vind je leuk of opvallend in Leiden?

Toen Ibrahim begin jaren 2000 kennis maakte met Leiden, viel hem het groot aantal jongeren meteen op. Leiden een dynamische stad, een jongerenstad. Ook verbazingwekkend: al die Leidse grachten. Overal “gracht”: Middelstegracht, Hooigracht, Langegracht, Herengracht.... Met al die singels en grachten dacht Ibrahim dat Leiden een eiland was. Venice aux Pays-Bas (Venetië in Nederland).

Ibrahim geeft les

5. Welke geur, smaak, eten uit jouw geboorteland mis je?

Ibrahim reageert meteen: gedroogde vis en Karité rupsen. Deze rupsen zijn rijk aan proteïnen en goed voor de gezondheid. Unesco is bezig met een project over de mogelijkheid deze rupsen in blikjes te conserveren voor voedselvoorziening in arme landen. Enthousiast toont Ibrahim op de computer afbeeldingen van Karité rupsen. Wat Ibrahim ook mist is de specifieke geur na de hevige regenval in het doorgaans droge Burkina Faso.

Na afloop van het gesprek spoedt Ibrahim zich naar de volgende Franse les.
Veel succes, merci beaucoup Ibrahim!

Bij binnenkomst in het Surinaams restaurant New Meyva herken ik Irene meteen. Voorafgaand aan dit interview heeft Irene enkele fashion foto's toegezonden uit haar modecollectie Lady Africa en een leuke foto van haarzelf. Een knappe, vriendelijke vrouw, bruisend van ambitie. Ondanks haar drukke PR-activiteiten naar aanleiding van de recente lancering van haar webshop, heeft Irene de tijd genomen voor dit interview.

1. Wat is jouw geboorteplaats, uit welk land kom je?

Irene is in de kustplaats Winneba in Ghana geboren. Winneba stamt af van het Nederlandse “Windebaai”.

2. Wat heeft je naar Nederland gebracht (situatie, werk, liefde)?

Op driejarige leeftijd is Irene met haar ouders naar Nederland gekomen. Haar vader was een Nederlandse missionaris die in de jaren zestig kennis maakte met zijn latere vrouw en haar familie uit Ghana. Aanvankelijk waren zij penvrienden. Later sloeg de liefdesvonk over en trouwde het stel. Zij besloten met hun gezin een nieuw bestaan op te bouwen in Nederland. Vader Hin werd leraar godsdienst en maatschappijleer. Moeder Hin werd gastvrouw bij het International House. Zij nam dikwijls mensen uit Afrika mee naar huis voor een heerlijke Ghanese maaltijd. Vaak waren dit uitwisselingsstudenten.

3. Wat doe je nu (werk, hobbies)?

Irene heeft onlangs haar webshop Lady Africa geopend. “Lady Africa brengt Afrikaanse mode zoals velen die nog niet kennen: op en top fashion, eigenzinnig en elegant” staat in het persbericht naar aanleiding van de lancering van haar webshop op 24 maart jl. Irene reageert spontaan: “Afrika in mijn leven brengen door deze modeartikelen rechtstreeks in te kopen en daardoor de mensen ter plekke te steunen.” Zo heeft Irene de gebreide tassen uit haar collectie ingekocht in een atelier

Irene en Lady Africa

in Kaapstad. De vrouwen die daar werken, begonnen spontaan te dansen toen Irene hen later de prachtige fashion foto's liet zien van deze tassen. Haar vrije tijd brengt Irene graag door met zoon en partner. Familie en vrienden, fotografie, wandelen met de hond op het strand en in de bossen zijn favoriete vrijetijdsbestedingen.

4. Wat vind je leuk of opvallend in Leiden?

Irene weet meteen het antwoord: de prachtig gerestaureerde Sterrewacht en de 3 Oktober feesten. Dit Leidse volksfeest ervaart Irene als "een reünie van bekende koppies" en "terug naar jouw ouwe kluppie".

5. Welke geur, smaak, eten uit jouw geboorteland mis je?

Eigenlijk mist Irene geen geur, smaak of eten uit Ghana omdat zij en haar familie regelmatig zelf Ghanees eten bereiden. Wat zij wel mist is de zorg en aandacht tijdens de voorbereidingen van de maaltijd en het bewust genieten van geur en smaak. Eten met je handen zorgt voor een grotere bewustwording van geur, smaak en structuur van het voedsel.

Na afloop van dit interview gaat Irene haar zoon van school ophalen. Nieuwsgierig naar de prachtige collectie Lady Africa ?
Neem een kijkje in haar webshop : <http://www.lady-africa.com/>.

Lets'go shopping Lady Africa !

Te koop in de webshop:
Prachtige tassen afkomstig
uit Kaapstad

4

Pape Mamadou Seye: “Leiden is gewoon goed”, Baye Fall en Senegalese dans

Met een kleurige groene pet op komt Pape de bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum binnen. Na een dag hard werken heeft deze veelzijdige sympathieke man toch de tijd genomen voor een interview. Na een korte rondleiding gaan wij aan de leestafel zitten en begint het gesprek.

1. Wat is jouw geboorteplaats, uit welk land kom je?

Pape is in Pikine geboren. Pikine ligt vlakbij de hoofdstad Dakar in Senegal.

2. Wat heeft je naar Nederland gebracht (situatie, werk, liefde)?

De liefde bracht Pape in 1999 naar Nederland. Op een festival in Casamance in Senegal maakte Pape kennis met een leuke vrouw uit Duitsland. Zij besloten samen een nieuw leven op te bouwen in Nederland waar de toenmalige Duitse liefde al enige tijd woonde.

3. Wat doe je nu (werk, hobbies)?

Pape is dansleraar. Hij geeft les in verschillende Senegalese dansen zoals Djembe, Sabar en M'ballachk. Daarnaast is hij ook regelmatig te zien als danser bij de percussiebands Diop Percu en Sène Percu. Pape is een veelzijdig mens. Hij organiseert ook cultuurreizen naar Senegal, ondermeer naar de heilige stad Touba, de hoofdzetel van de broederschap van de Mouriden. Pape vertelt dat 95 % van de bevolking in Senegal moslim is. De Islam kent daar verschillende broederschappen. In Europa zijn vooral de Mouriden bekend, en in het bijzonder de Baye Fall orde, een subgroep van de islamitische Mouride broederschap.

Pape heeft veel respect voor Cheikh Ibrahima Fall, een discipel van Cheikh Ahmadou Bamba Mbacke, grondlegger van de Broederschap der Mouriden. Cheikh Ibrahima Fall heeft de Baye Fall orde opgericht. Pape is lid van deze orde en draagt in zijn vrije tijd altijd Baye Fall kleding. Enthousiast laat Pape op zijn iPad foto's zien van vrienden en familie in deze kleding. De basiskleuren zijn zwart en wit. De mensen in Baye Fall kleding dragen vaak dreads en kettingen als symbool van hun religie.

4. Wat vind je leuk of opvallend in Leiden?

Toen Pape naar Nederland kwam werd Leiden zijn nieuwe woonplaats en daar is hij altijd blijven wonen. Pape heeft het naar zijn zin in Leiden. Hij koopt graag kleding in de Leidse binnenstad.

5. Welke geur, smaak, eten uit jouw geboorteland mis je?

Pape mist bepaalde kruiden uit Senegal zoals nettatoe. Ook de Nederlandse maggi is lang niet zo lekker als de maggi uit Senegal die veel pittiger is. Als Pape weet dat iemand naar Senegal gaat, vraagt hij altijd of deze persoon Senegalese kruiden mee wil nemen.

En de voorraden raken gauw op want de familie Seye eet elke dag een Senegalese maaltijd. De favoriete gerechten van Pape zijn soupkagnedia en mafé (een vlees- en pinda stoofpot).

Na afloop van het gesprek gaat naar Pape naar huis om samen met zijn vrouw en twee kinderen te genieten van een heerlijke Senegalese maaltijd.

Succes Pape: je hebt vele talenten!

Pape in Baye Fall kleding

5

Berhan Tesfaye: “Leiden is overzichtelijk” en de geur van Ethiopisch brood

“Ik ben lang” had Berhan door de telefoon gezegd. En inderdaad, bij binnenkomst in café-restaurant De Bruine Boon in Leiden herken ik hem meteen: Berhan Tesfaye. Een lange man van bijna 2 meter. Vriendelijk, enigszins terughoudend, afwachtend. Wij gaan aan een tafeltje zitten, nemen een consumptie en het interview gaat van start.

1. Wat is jouw geboorteplaats, uit welk land kom je?

Berhan is geboren en getogen in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië. Het gezin Tesfaye woonde in de jaren 70 midden in de stad. Toen het daar erg vol werd, verhuisde de familie naar een buitenwijk die echter ook al gauw dichtbevolkt raakte. Hoewel Addis Abeba tegenwoordig veel meer inwoners telt, was een rustige woonwijk ook destijds al moeilijk te vinden. Berhan spreekt Amhaars, de officiële taal van Ethiopië en goed Nederlands.

2. Wat heeft je naar Nederland gebracht (situatie, werk, liefde)?

Toen Berhan 29 jaar was is hij als vluchteling naar Nederland gekomen. Aanvankelijk woonde hij in Oegstgeest. Sinds een half jaar is Leiden zijn woonplaats.

3. Wat doe je nu (werk, hobbies)?

Berhan werkt bij het Informatie- en Documentatiecentrum (Infodoc) van Pharos in Utrecht. Pharos is een landelijk kennis- en adviescentrum op het gebied van migranten, vluchtelingen en gezondheid. Berhan houdt zich daar bezig met digitalisering. Hij scant ondermeer tijdschriftartikelen, onderzoeksrapporten en scripties voor opname in de bibliotheekcollectie.

Berhan heeft een opleiding gevolgd bij GO Opleidingen in Den Haag voor bibliotheek medewerker. In zijn vrije tijd kijkt Berhan graag naar films. Ook is hij een groot liefhebber van lezen. Favoriete schrijvers zijn ondermeer Graham Greene, Kurt Vonnegut, Wystan Hugh Auden en John Allyn Berryman.

4. Wat vind je leuk of opvallend in Leiden?

Een overzichtelijke stad is Leiden, aldus Berhan. Vergeleken met de levendige multiculturele atmosfeer en activiteiten van Addis Abeba met haar drie miljoen inwoners vindt Berhan Leiden wel een beetje saai. Hij had wat “meer leven in de brouwerij” verwacht. Een groot pluspunt is de goede bereikbaarheid van winkels, cafés en bioscopen in de binnenstad van Leiden. Alles op loopafstand.

5. Welke geur, smaak, eten uit jouw geboorteland mis je?

Berhan mist de typische geur van Ethiopisch eten. Voorafgaand aan een feestdag (Kerstmis, Nieuwjaar, Pasen) zijn de vrouwen ijverig bezig met de voorbereidingen voor een heerlijke maaltijd. De geur van zelfgebakken brood omwikkeld in Koba (“False Banana”; Latijnse naam is “Ensete ventricosum”) en de rook uit oventjes is

kenmerkend voor de Ethiopische kookcultuur. De mannen koken niet maar hakken wel het hout. Ook de zelfgemaakte, kruidige sauzen ("wet" betekent saus in het Amhaar) doet Berhan aan Ethiopië denken.

Het interview zit erop. "Heb je een druk weekend voor de boeg? "informeer ik. Berhan lacht. "Druk druk daar ben je zelf bij. Het gaat om keuzes maken, niet alles willen doen."

Berhan is een wijs man.

Berhan houdt van
Ethiopisch eten

Meer weten over Afrika?

Na de Safari in Leiden willen mensen natuurlijk meer weten over het leven van Nelson Mandela, over gebouwen in Mali, over Steve Biko en Ingrid Jonker, over de geschiedenis van Ghana. Op zoek naar romans uit Burkina Faso of films uit Zimbabwe? Dat is allemaal te vinden in de bibliotheek van het Afrika-Studiecentrum aan de Wassenaarseweg 52 in Leiden.

De bibliotheek heeft 80.000 boeken over en uit Afrika, 700 tijdschriften en ook nog eens 1.500 films (documentaires en speelfilms) op DVD. Steeds meer informatie van de bibliotheek is elektronisch toegankelijk. Er zijn naslagwerken, woordenboeken, landkaarten en zelfs enkele kranten uit Afrika.

In de bibliotheekcollectie is veel te vinden op het gebied van geschiedenis, politiek, godsdienst en landbouw. De meeste boeken zijn in het Engels, maar boeken in het Nederlands en Frans zijn ook goed vertegenwoordigd. Alle titels zijn via de catalogus op de website te vinden.

De bibliotheek is voor iedereen toegankelijk. Wij helpen u ook hier met een rondleiding graag op weg!

Meer informatie op de website van het ASC: <http://www.ascleiden.nl/library>

COLOFON

Redactie & samenstelling:

Edith de Roos en Jos Damen

Bijdragen:

Houssin Bezzai (interview), Hanneke ten Brink (Wereldwinkel Leiden), Jos Damen (Afrika-Studiecentrum), Christian Greco (Rijksmuseum voor Oudheden), Amy Greve (AMREF Flying doctors), T. Habtemariam (Djebena Restaurant), Irene Hin (interview), Anne Jacobs (Stichting Kinderpostzegels Nederland), Willem Joosten (Simon Lévelt Koffie & Thee Speciaalzaak), Ineke van Kessel (Afrika-Studiecentrum), Astrid Kromhout (NCB Naturalis), Edith de Roos (Afrika-Studiecentrum), Amina van Rossum (Het Steentje), Annette M. Schmidt (Museum Volkenkunde), Pape Mamadou Seye (interview), Mark Siera (Velvet Music Leiden), Toos Stoker (Hortus Botanicus), Elly Stolker (Wereldwinkel Leiden), Berhan Tesfaye (interview), Ibrahim Traoré (interview), Ed Visser (Muurgedichten), Gillian Vogelsang-Eastwood (Textile Research Centre), Marieke van Winden (Afrika-Studiecentrum), Rob Wolthoorn (Lakenhal), Jori Zijlmans (Lakenhal), interviews door Edith de Roos

Met dank aan Monique Kromhout, Gitty Petit en Marieke van Winden

Oplage:

400 exemplaren

Vormgeving:

Bart Constandse (webXpressions.nl)

Druk:

Drukkerij Mostert

Sponsoring/financiering:

Fonds 1818, Gemeente Leiden, Brill Publishers

© Afrika-Studiecentrum (ASC)

Wassenaarseweg 52

Postbus 9555

2300 RB Leiden

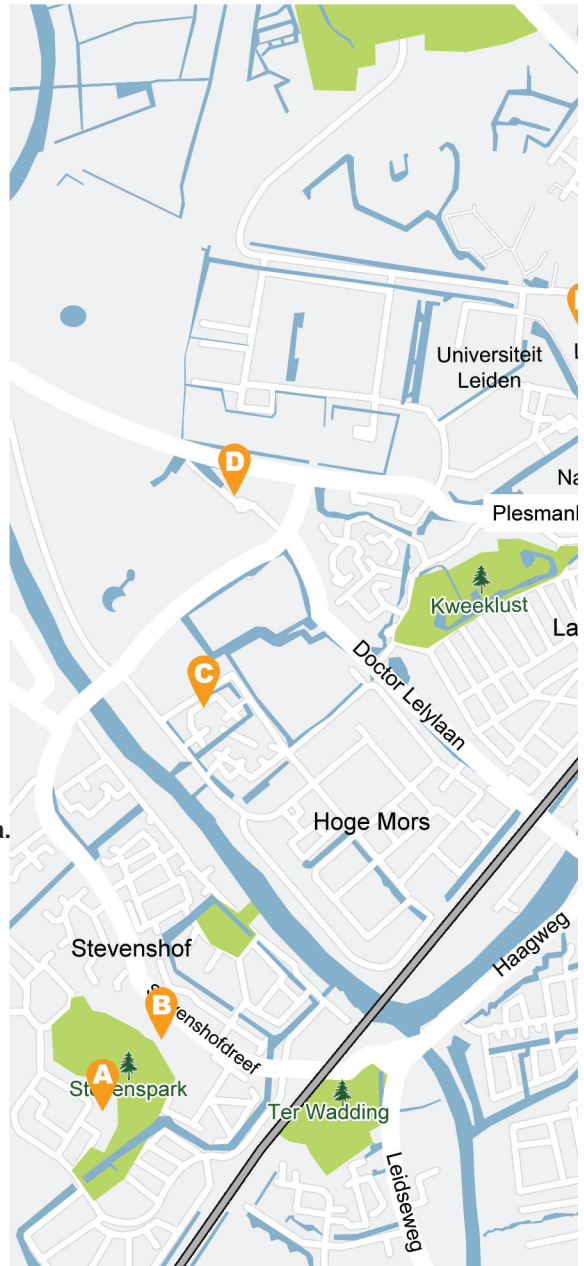
Email: roosemde@ascleiden.nl

ISBN 978-90-5448-113-3

■ Wandelroute

■ Fietsroute

1. Afrika-Studiecentrum (vroegere locatie)
2. Museum Volkenkunde
3. Djebena: Oost-Afrikaans restaurant
4. Rijksmuseum van Oudheden
5. Academiegebouw Universiteit Leiden
6. Hortus Botanicus
7. Pieterskerk Leiden
8. Het Steentje
9. Stadhuis Leiden
10. Textile Research Centre
11. Simon Levelt en Leidse markt
12. Dance Africaine (muurgedicht)
13. Velvet Music Leiden
14. Wereldwinkel
15. Boycot Outspan Actie (BOA)
16. Lakenhal
- A. Muurgedicht Elisabeth Eybers
- B. Muurgedicht Ingrid Jonker
- C. Steve Bikostraat, Eduardo Mondlanestr., e.a.
- D. AMREF Flying Doctors
- E. Anatomisch Museum
- F. Afrika-Studiecentrum (zie 1.)
- G. NCB Naturalis
- H. Transvaalbuurt
- I. Universiteit Leiden
- J. Stichting Kinderpostzegels Nederland
- K. Muurgedicht Mimoun El Walid
- L. Uitgeverij Brill

Afrika in Leiden

Sponsors:

Fonds 1818

BRILL

African Studies Centre Leiden
Redactie: Edith de Roos & Jos Damen
Vormgeving: Bart Constandse - webXpressions.nl
Druk: Drukkerij Mostert
Mei 2012

